

Briefwisseling met Gerrit Achterberg 783

HANS KEILSON

Inleiding

Wim Hazeu heeft in zijn biografie van Gerrit Achterberg mij veelvuldig geciteerd. Ik herinner me met plezier onze gesprekken. Hazeu wist van mijn briefwisseling met Achterberg – het initiatief was toen van mij uitgegaan – en van ons kortstondig persoonlijk contact in Oldenkotte¹ in 1941. Later zag ik Achterberg nog een keer bij de uitreiking van de Pinksterprijs² in het gebouw van uitgeverij Balkema in Amsterdam. Hij was toen, hoewel hij zich beheerste, zichtbaar nerveus door de hem toegekende prijs, alsook door de vele mensen die gekomen waren om hem te feliciteren. Ik had niet de indruk dat hij mij nog herkende toen ik hem mijn naam noemde en feliciteerde. Ik liet het erbij. De brieven die ik van Achterberg ontvang, zijn nog in mijn bezit en worden hier voor het eerst gepubliceerd. Zij zullen daarna naar het Letterkundig Museum in Den Haag worden toegestuurd en daar bewaard. De brieven die ik hem schreef, zijn zoek. Alle pogingen om ze op te sporen bleven vruchteloos, zodat men moet aannemen dat ze voorgoed verloren zijn geraakt. Enkel van de brief die ik na de uitreiking van de Pinksterprijs aan hem schreef, vond ik bij toeval nog een kopie in mijn archief.

De redactie van het *Maandblad Geestelijke volksgezondheid*, mijn bewondering voor het werk van Achterberg kennende, heeft mij verzocht deze eerstpublicatie in te leiden, waarbij zij volledig aan mij overliet wat ik zou willen schrijven. Het *Maandblad* is in zijn oorspronkelijke opzet een vakblad. Het heeft in het verleden menig artikel van mijn hand in mijn hoedanigheid van psychiater gepubliceerd. De briefwisseling echter heeft, ook wat de tijd van haar ontstaan betreft, niets met mijn vak van doen. Ze vond plaats in het begin van de jaren veertig, geruime tijd voordat ik Nederlands medicus en specialist werd. Ik zoude dan ook het klimaat, de sfeer van de correspondentie van toen, opsmukken met 'andermans veren' als ik mijn deel en rol van toen, heden zou

KEILSON

vervallen door later gewonnen beschouwingen en psychiatrische formuleringen.

Afvaart

De kennismaking met gedichten van Achterberg en later ook met hemzelf is nauw verbonden met data uit mijn biografie als Jood in Duitsland, voordat ik in de herfst van 1936 naar Nederland uitweek. Ze is bovendien ten nauwste verbonden met de eerste jaren van mijn leven als exilant in Nederland, met de contacten en vrienden die ik hier kreeg, zodat mij niets anders rest dan kort ervan te berichten. Al deze informatie heeft, wat Nederland betreft, betrekking op mijn hele bestaan, op mijn streven de Nederlandse taal te leren, cultuur en geschiedenis van het gastland te leren kennen – om hier te kunnen leven en overleven.

Natuurlijk kan ik niet loochenen dat ik een zekere dispositie meebracht. In Duitsland had ik in 1933 mijn eerste roman *Das leben geht weiter* gepubliceerd. Na een kort verblijf in Amsterdam vestigden mijn vrouw en ik – wij vielen onder de ‘Nürnberger Gesetze’ en stonden altijd op gescheiden adressen ingeschreven – ons begin 1937 in het Gooi, waar ik ook heden nog gevestigd ben. In de Openbare Bibliotheek en Leeszaal in Bussum, in de afdeling ‘Duitstalige literatuur’ vond ik toen mijn boek. Was het mij vooruitgesnelde? Had ik het weer ingehaald? Ik was de laatste en jongste auteur van de oude uitgeverij S. Fischer. Ik had hem januari 1933 in zijn huis in Berlijn nog de hand gedrukt. Was ik het vergeten?

In Naarden genoten wij (ik als joods vluchteling) de ondersteuning van het raadslid der gemeente Naarden, mevrouw A. Adelaar-Fürth, destijds ook presidente van de Montessori-Vereniging. Zij bracht ons in contact met mensen uit haar omgeving. Hier in Naarden begon ik in de herfst 1937, een jaar nadat ik Duitsland had verlaten, opeens gedichten te schrijven. Door bemiddeling buiten mij om kwamen ze in handen van Anton van Duinkerken, die ze in de volgende jaren publiceerde in *De Gemeenschap* onder het pseudoniem Alexander Kailand. Hijzelf schreef de redactionele inleiding. De gedichten bleven niet onopgemerkt. Een ervan, ‘Wir Juden’, werd door meerdere dagbladen overgenomen. Pas veel later ervoer ik, dat deze publicaties een in deze tijd uniek, en in andere exillanden onbekend verschijnsel waren: Duitstalige gedichten in een tijdschrift van het gastland! Daarna kreeg ik contact met andere uitgevers en literatoren, onder hen Victor van Vriesland, Ed Hoornik, Van Heerikhuizen, Adriaan Morriën. Met Simon Vestdijk nam ik pas contact op in verband met Gerrit Achterberg.

Mevrouw Adelaar-Fürth had mij ook met mensen uit haar omgeving in contact gebracht. Onder hen waren C.J. Emmer, die mijn arts en vriend

BRIEFWISSELING MET ACHTERBERG

werd, en zijn vriend Jan Thomassen, als jurist verbonden aan de secretarie van de gemeente Rotterdam. De derde was Henk Fontein, hoofd van de Montessorischool in Bussum. Met Emmer en Thomassen ontwikkelde zich een hechte vriendschap. Wij hadden dezelfde interesses: literatuur, muziek. Emmer was in deze meer germanofiel, Thomassen meer francofiel georiënteerd. Maar zij waren beiden goede Nederlanders, solidair en met veel begrip voor mijn situatie. Wij zagen elkaar meestal in het weekend in het huis van Emmer.

785

Ik had toen veel tijd en zeer weinig geld, en zat vaak in de Openbare Leeszaal van Bussum en las daar couranten en tijdschriften, onder andere *De Stem*, *Groot Nederland*, het *Literair Paspoort*. Ik had de toen spraakmakende, jonge Nederlandse poëzie van Marsman, Nijhoff, Greshoff, Mok, Donker, Van Hattum e.a. ontdekt. Op een van onze samenkomsten bracht Jan Thomassen de bij de Bussumse uitgever Van Dishoeck verschenen bundel *Afvaart* mede en las daaruit voor. Dit was het begin. Niemand van ons drieën was tot dusverre de naam van de dichter tegengekomen. In deze eerste bundel werd een nieuwe toon aangeslagen. Wij waren gefascineerd. Daarna verstrekke Jan enige korte biografische informatie. En sindsdien is deze fascinatie mij gebleven.

Vluchtig gesprek

Henk Fontein, hoofd van de Montessorischool in Bussum en medeoprichter van de IVO-scholen, is de derde belangrijke figuur, die mijn vrouw en mij steunde in de moeilijke eerste jaren van ons exil. In 1941 werd hij op grond van zijn pedagogische capaciteiten directeur van de 'Rekkense Inrichtingen', een instituut voor resocialisatie van ontspoorde jeugd. De TBS-kliniek Oldenkotte, op hetzelfde terrein gelegen, stond eveneens onder zijn hoede. Het gehele terrein, bij de gemeente Eibergen horend, ligt dicht aan de grens met Duitsland. Toen ik Fontein eens bezocht, bemiddelde hij een ontmoeting met Achterberg, die toen in Oldenkotte werd verpleegd. Achterberg zat eenzaam wachtend in zijn kamer. Hij hoefde niet zoals andere TBS'ers altijd op het veld te werken. Hij zei dat hij zich over mijn bezoek verheugde. Maar hij was schuw, onrustig. Het gesprek bleef vluchtig. Opeens vroeg hij mij naar de betekenis van het woord 'ténébreuse', dat in een van zijn gedichten³ stond. Voordat ik zijn vraag kon beantwoorden, zei hij plotseling dat hij het liever niet wilde weten.

Fontein liet mij toen ook het rapport lezen dat H. van der Hoeven in opdracht van de rechtbank over Achterberg had uitgebracht. Ik herinner mij nog de stille kamer met dossiers, volgestouwd met medische en pedagogische rapporten over het turbulente leven van kinderen en volwassenen. Ik zat als in

KEILSON

een grafombe en las het dossier van Gerrit Achterberg. Het is meer dan zestig jaar geleden dat ik daar zat en mijn eigen turbulent bestaan overdacht. Dit rapport van Van der Hoeven is mij altijd bijgebleven.

Gedurende het onderzoek vroeg Van der Hoeven Achterberg: 'Waarom bent U niet vroeger bij mij gekomen?'. Ja, waarom niet. In het rapport staat geen antwoord op deze vraag. Ik denk dat de psychiater wel wist waarom de dichter niet eerder gekomen was. Maar hij moest de vraag wel stellen, altijd weer. Nog heden bewonder ik de psychiatrische en menselijke kwaliteiten van deze eminente psychiater en erudiete, kunstzinnige mens, wiens collega ik later werd.

In maart 1943 dook ik onder bij Fontein. Niemand mocht weten dat ik daar zat. Na een half jaar moest ik, door een nieuwe wetgeving van de bezetter gedwongen, Rekken verlaten en naar vrienden in Delft verhuizen.

De Duitse dichter Gottfried Benn heeft een keer gezegd dat drie gedichten van een poëet die 'blijven', diens onsterfelijkheid verzekeren. In het door Querido uitgegeven poëtische oeuvre van Gerrit Achterberg vind ik altijd wel meer dan drie gedichten die blijven, ten minste bij mij. Een daarvan is Contact – met zijn ontroerende magische beginregels:

. Vanuit het oord
 . in donkerheid,
 . het dicht gebied
 . van leven niet,
 . waarin gij zijt
 . met dood omkleed
 . en zonder tijd
 . [...]

∞

BRIEFWISSELING MET ACHTERBERG

Noten

- 1 Oldenkotte was een TBS-instelling, die deel uitmaakte van de Rekkense Inrichtingen.
- 2 In 1946 werd een belangrijke aanmoedigingsprijs voor letterkunde, de Van der Hoogtprijs, tot teleurstelling van velen, niet aan Achterberg toegekend, maar aan Ida Gerhardt. Mede op initiatief van Ed. Hoornik en Bertus Aafjes organiseerde de uitgever en boekhandelaar A.A. Balkema vervolgens een tentoonstelling van het werk van Achterberg in de boekhandel (het 'Huis aan de drie grachten', O.Z. Voorburgwal 249 te Amsterdam) en vervaardigde hij een bibliofiele uitgave van de bundel *Radar*. Op 27 mei 1946 werd aan Achterberg de eenmalige Pinksterprijs uitgereikt. Bij die gelegenheid las Achterberg voor het eerst van zijn leven in het openbaar gedichten voor.
- 3 In het gedicht Memphis (.../ Om een, die het zingen tesamen houdt,/ de ténébreuse,/ plant ik een vlag over dit dal/ tegen der volkeren overval).

787

Paviljoen Oldenkotte, Rekken, rechts Achterbergs nieuwe verblijf.
Collectie Museum De Scheper, Eibergen

KEILSON

HANS KEILSON

Brieven

Rekken 11/10 '41

Waarde Dr. Keilson,

ik ben zoo blij met Uw brief, dat ik U maar dadelijk terug schrijf: ik heb ook een groot nieuws: Mijnheer Fontein¹ en ik zijn Donderdag avond naar Enschede geweest om Ed. Hoornik te beluisteren, die sprak over de jongste generatie. Een prachtige avond, die ik niet meer vergeet. Hij droeg vele verzen voor o.a. Vasalis,² den Brabander,³ van Hattum,⁴ van der Steen,⁵ Aafjes,⁶ Hoekstra,⁷ Pareaux.⁸ Van mij "Pharao", "Visioen" en "Marsman", waarmee hij eindigde. Hij zal volgende keer lezen uit z'n nieuwe bundel "Een liefde".

30 Oct. bespreekt dan Aafjes enkelen meer in 't bijzonder. Het was een fijne, therapeutische geste van Dhr. Fontein; ik hoop dat ik uit de volgende avonden dezelfde serene herinnering mag overhouden. — In de pauze hebben wij met Eddy⁹ gesproken, ook over U; hij zal me 23 Oct. in Rekken opzoeken. Alle Helicons¹⁰ en van Eddy [al z'n] [papier beschadigd] bundels lagen feestelijk bij elkaar ter inzage.

Gerrit Kamphuis¹¹ schreef mij juist ook van de week. Hij noemde mij enkele boeken op taal- en kunstphilosophisch gebied, o.a. Spoerrie: Die Formwerdung des Menschen en: Künstlerbriefe über Kunst.¹²

Ik zou het op hooge prijs stellen als U dat ook eens zou doen.

Ik gevoel me ook aangetrokken tot de para-psychologie; heb Ten Haeff¹³, Dr. Dietz¹⁴, gelezen, maar wellicht weet U meer werken. In 't Duitsch mag ook, doch Fr. en Eng. gaat erg moeilijk.

Voor Uw woorden over Thebe dank ik U en hoop dat de verzen "houden" mogen. Beschouw [sic] U, wat niet goed is als niet geschreven. Gaarne. Ik moet hopen op het volgend vers. Daarover met Eddy [spr]eken [papier beschadigd] als hij komt. Ik dank God (als ik dat mag), dat Marsman zijn verzen geschreven heeft. Dat rythme, waarover wij spraken, vind ik vooral zoo straf in het vers "Vrouw" van hem, waar het autonoom wordt boven andere versfuncties.

BRIEFWISSELING MET ACHTERBERG

Neen, van wat ik U mocht voorlezen staat nog niets in Thebe. Maar mogelijk klinkt daarin voor U dezelfde toon. Het gedicht "Memphis" zend ik U eenvolgende keer, als U dat goed vindt: wil er nog even met Eddy over hebben, n.l. dat "ténébreuze" [sic] en over de andere. Mijnh. Fontein heeft me opgedragen een nieuwe catalogus samen te stellen, zoodat ik nu in de bibliotheek werkzaam ben geworden. Maar het kamertje, waar wij zaten heb ik

789

verlaten – kon het wegens Rijnten¹⁵ daar niet uithouden en zit weer in algemeen verband op zaal.

Moge God geven, dat mij de vrijheid gegeven zal worden. Met de boeken tref ik het steeds:

Will Durant: Van Socrates tot Bergson¹⁶

Mauriac: Zwarte Engelen¹⁷.

Vincent van Goch [sic]: Brieven.

Crone: Het feestelijk leven¹⁸

Misschien vindt U het lezen van mij nogal te hooi en te gras. Ik wou dat ik er iets systematisch in kon brengen, een richting. Maar ik kan niet alles lezen en moeten wij ons, of liever de schrijver, niet biddend afvragen of wij sommige boeken lezen mògen?

Uw laatste zin ontroert mij zeer: dat [is n]et [papier beschadigd] wat ik ook Eddy moet vragen, of ik door zal, moet of kan gaan en het lijkt me onmogelijk, zolang ik alles hier om mij heb. Een ongeweten afzondering een ongemoeid gelaten zijn.

"Een druktemaker is wiens naam bekend is,
een intrigant, wiens leven afgewend is;
..... het ware het beste daaromtrent
die niemand kent en die bij geen gekend is."

(Jan Hendrik Leopold).¹⁹

Ontvangt U mijn hartelijke groeten

Graag blijf ik met U correspondeeren, voorzoover ik een partner kan zijn.

Beschouw [sic] U wat niet goed is daarom als niet geschreven.

Uw:

G. Achterberg

KEILSON

Rekken, 19 November '41

Hooggeachte Dr. Keilson,

Voor Uw groote, bemoedigende en zeer inlichtende brief mijn hartelijken dank! Ik schrijf U terug vanaf het kamertje, dat ik, door de prachtige houding van Rijnten, opnieuw kon betrekken. Hij is naar mij toegekomen en zei: Laten we er mee ophouden. We hebben beiden schuld beleden. Mijnheer Fontein was er zichtbaar verheugd over.

Aan de avondlijke tochten naar Enschede met mijnheer Fontein denk ik terug met weemoed a.h.w. Het was een diep gebeuren voor me, door [doorgehaald: den] herfstwind en donker naar een verre stad. 't Was of iets van langgeleden dichterbij getrokken werd. Moge God geven, dat ik eens weer zoo vrij en vanzelf zal zijn. En de uren zelf: een zuiverheid, die ik nog proef. Daarin: Hoornik's "Geboorte" 's scheppingsglans²⁰; voltooiing van een vliezen begin tot licht. Ik heb nooit zoiets gehoord. En "In Middelharnis is een kind verdronken". Hierin verdrinkt het water bijna zelf, zoo dringend wordt steeds weer het besef hernomen en beneveld. Het is niet te zeggen in deze woorden.

We hebben Eddy gesproken en de volgende dag kwam hij naar Rekken. U kunt zich voorstellen, dat we heel wat gepraat hebben. Hij is iemand, die ik niet meer kan verliezen, ook al zou ik voor hem verloren moeten zijn. Van de verzen wil hij bijgaande²¹ publiceeren, niettegenstaande hij me al eerder aanried het voorloopig niet te doen. Vindt U het goed, dat ik ze typ, dan zijn ze mogelijk lossers van mij en voor U neutraler in de beoordeeling.

Ook Aafjes heeft mij de dag na z'n lezing bezocht! Hij is een fijne, indolente jongen, maar flijmscherp [in het handschrift stond aanvankelijk vlijmscherp, maar dit is gewijzigd in flijmscherp] van intellect. Hij droeg ook van mij eenige verzen voor. ("Thebe", "Angriff", "Balans"). Dat deze menschen zich op deze wijze met mij inlaten geeft mij altijd het gevoel ze niet waard te zijn ... Zoo ook de brief van Mr Thomassen²². Ik heb lang gezocht naar een antwoord, maar het niet gevonden. Wanneer bijgaande verzen dit enigszins zouden kunnen zijn, zou het mij waarachtig verheugen. Mogelijk geeft U ze hem dan ter inzage.

Ja, typisch is, dat U in de meening verkeert, dat ik U uit Thebe zou hebben voorgelezen. Dit ligt al een jaar terug, voor mij. Maar misschien zijn deze gedichten al te zeer van èen tijd? Zoodat ze qua klank kleur of herinneringsbeeld onderling verwisselbaar worden? Ik weet het ook zelf niet.

Wat U schrijft over Van Vriesland²³ doet mij veel genoegen. Ik wist niet dat Willem Elsschot ook verzen maakte. Wel heb ik al z'n romans gelezen.

Voor Uwe lectuuropgaven mijn dank. Vindt U het niet merkwaardig, dat ik juist vanavond in het boek van Salman Sjneer, "Noach Pandre"²⁴, een korte uiteenzetting tegenkom van het Chassidisme, waar ik nog nooit van had

BRIEFWISSELING MET ACHTERBERG

gehoord? Ik heb Uw titels op m'n lijstje van de leeszaal geplaatst; van Jacobsen²⁵ las ik reeds Niels Lhyne en Mogens, nadat ik hem bij Rilke²⁶ zoo geprezen zag. In Enschede zijn z'n "Sämtliche Werke". Ook Klabund²⁷ ken ik gedeeltelijk: Borgia, die [sic] Kreidekreis. Van Martin Buber²⁸ zijn aanwezig: "Die Geschichten des Rabbi Nachman, ihm nacherzählt" en "Der grosse Maggid und seine Nachfolge". En Meister Eckehart²⁹ zal er ook wel zijn, zoodat ik voorloopig vooruit kan.

791

Ja, Dr. Keilson, ik ben Mijnh. Fontein in alle opzichten erkentelijk en mij volkomen bewust, dat dit veel meer inhoudt dan therapie alleen.

Het is eigenaardig, dat U niet de eenige is, die mij, zoo niet de parapsychologie, dan toch zeker het spiritisme afraadt. Maar zouden dan boeken als "De onbekende gast", van Maeterlinck³⁰, en zoo veel andere op dit gebied in feite ongeloofwaardig zijn? Maar ik neem Uwe raadgeving gaarne aan: er is, zooals U zegt, immers zooveel te lezen. Er zijn in onze bibliotheek een heeleboel "Gidsen"³¹, waarin groote vondsten (Marsman over Duitsche literatuur; Matthijs Vermeulen³² over Fransche; artikelen over wijsbegeerte; van alles). Verder: Pascal: Gedachten, Grieksche tooneelspelen (vertaald): Sophocles, Euripides, Aeschylus. (z'n "Smeekelingen" en "Prometheus" beide vert. door Boutens).

Wil U wel gelooven, dat de tijd hier voorbij vliegt? Ik ben nu bijna vier volle jaren geïsoleerd en weet niet hoe ze zijn omgegaan. De hoop, telkens weer, op een mogelijke vrijheid, heeft ze broksgewijze verslonden. Het wordt me wel eens bang te moede, als ik denk aan de toekomst. Doch God kent Zijn tijd.

Voor Uw zoo medelevende brieven breng ik U mijn dank en hoop ze eenigszins waardig te zijn. Wilt U Heerikhuyzen³³ en ook Mr Thomassen van mij groeten? (Van Heerikhuyzen verscheen inmiddels een bundel, hoor ik?) Hopenlijk mag ik nog eens van U hooren, als U tijd kunt vinden.

Met hartelijke groeten,

Uw dw. dr:

G. Achterberg

P.S. Van de 3 slotcoupletten van het vers "Rokken waarin gij hebt geloopt ..." ben ik niet meer zeker. Ik heb ze uit het hoofd opgeschreven, wijl de tekst nog bij Hoornik is.

G.A.

KEILSON

18/1 '42

Hooggeachte Dr. Keilson,

Voor Uw bijzonder geschenk met Kerstmis kom ik U laat, maar niet te laat hoop ik, hartelijk dank zeggen. Het is jammer dat ik zoo moeilijk kan uitdrukken wat ik bedoel, maar U wilt hopenlijk nochtans overtuigd zijn [va]n mijn gevoelens bij het openen van Uw pakje en het lezen van Uw brief. Ik heb de twee dennentakjes op mijn kalender gestoken. Om de tijd te vermurwen.

Kent U: Der Wetlauf [sic] mit dem Schatten von Wilhelm von Scholz³⁴? Dat zou ik eens willen zien spelen. Ik heb op 't oogmerk: Ernst Stadler: Der Aufbruch³⁵ en: Georg Heym: Dichtungen. (waarin Der Dieb, ein Novellenbuch)³⁶.

Oja, ik las ook: Rudolf Kayser: Dichterköpfe³⁷. De boeken van Buber zijn niet meer verkrijgbaar in de leeszaal³⁸.

Ik vind het een goede gedachte ook Osmose in Uw handen te weten. Moge [h]et U niet teleurstellen.

Dr. Keilson, mijn oog is voortdurend gericht op de toekomst en ik hoop dat in dit jaar ook Uwe wenschen in vervulling mogen gaan. Nogmaals gedankt voor Uw verrassing.

Met hoogachting en
 blanke herinnering: Uw dr.:
 G. Achterberg

[N.B. Bij deze brief is de oorspronkelijke envelop gevoegd, gefrankeerd met een postzegel van 7¹/₂ cent, geadresseerd aan Dr. H. Keilson, Sandtmanlaan 34 boven, Naarden. Als afzender staat vermeld: G.112 Eibergen, het postadres van Oldenkotte.]

Neede, Hemelvaartsdag

Zeer waarde Dr Keilson,

nadat ik U in zooveel jaren niet meer zag stond U plotseling voor me en spijt het me meer dan ik zeggen kan U maar nauwelijks te woord gestaan te hebben door die overstelpende lawine van indrukken, gesprekken etc. U als psycholoog³⁹ zult echter ongetwijfeld m'n situatie begrepen hebben en me verontschuldigen. Het was voor m'n verloofde en mij een groote eer en genoegdoening U er bij te weten. Met onze vriend Jan Thomassen. Er werd in

BRIEFWISSELING MET ACHTERBERG

mij een slag geleverd van actedron⁴⁰ tegen zenuwen en ik was 's avonds bek-af – en gelukkig. De tentoonstelling gaat nog naar Broese in Utrecht, begin Juni en ik hoop – en dat zal ook wel – dat er dan minder mensen zijn. Hoe vond U de verzen die ik voordroeg? Waren ze direct te volgen?

Ik heb lang niet iedereen gesproken en er waren ook heel wat mensen, die ik niet kende. Het was fijn, zoals Prof. Donkersloot sprak: een prachtkerel.

Jammer, dat Hoornik met een maagzweer in Hoorn lag – en dat ook Nijhoff afwezig was⁴¹, die ons zoo beloofd had te komen.

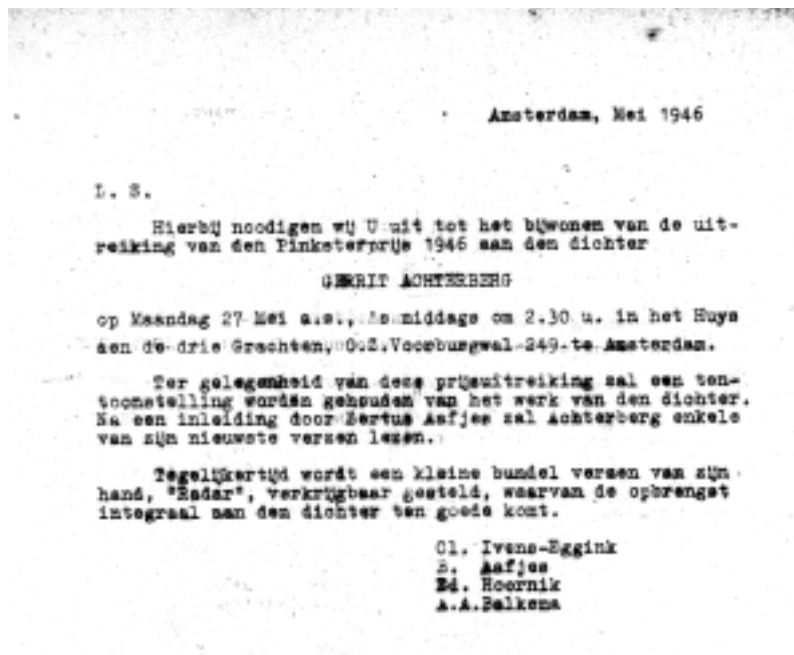
Mijn verloofde doet hier haar hartelijke groeten bij; zoo eindig ik met de hoop nog eens een lettertje van U te ontvangen.

Met hoogachting,

Uw G. Achterberg

793

30-V-'46

De uitnodiging voor de uitreiking van de Pinksterprijs (1946). Collectie Treffers

KEILSON

Naarden

8 – 6 – 46

Beste Achterberg,

Onze vriend Jan Thomassen bracht mij vandaag Uw brief hetgeen voor mij een zeer prettige verrassing betekende. En omdat ik a.s. Dinsdag met vakantie ga zal ik U dadelijk antwoorden, anders duurt het te lang.

Ik vond het na jaren U niet gezien te hebben weer zeer aangenaam U te zien en – was het ook maar kort – te spreken. Ik begreep natuurlijk dat deze dag voor U niet zonder bijzondere emoties zou overgaan en ik verbeeld mij ook dat ik deze tamelijk goed aanvoel en begrijp. Ik heb daarom Uwe gepraeoccupeerdheid als “de” juiste reactie op een niet alleda[a]gse situatie genomen. Maar dat U achteraf toch nu nog even mij enkele regels schrijft stel ik zeer op prijs en dank U zeer van harten voor deze eerste schriftelijke groet na jaren van noodgedwongen zwijgen.

Dat men U deze prijs heeft toegekend was uiteindelijk voor mij ook een grote voldoening. U weet hoe zeer ik U[w] oeuvre bewonder en ofschoon mij de houding van Stefan George⁴² altijd meer duidelijker wordt die elke maatschappelijke waardering van de hand wees, stem ik in Uw geval volledig in dat men U heeft bekroond. Ik verheugde mij echt voor U toen ik in de courant las dat Balkema de plaats van uitreiking zou zijn. Ik heb den Heer Stakenburg⁴³ kunnen overtuigen dat hij mij toeliet tot deze middag en ik heb er dan ook geen spijt van. De gedichten die U voorlas hebben mij ten deele zeer geboeid. Ik kan mij denken dat men U[w] gedichten anders kan lezen als U het deed. Twee of drie verzen waren van een dadelijk overtuigende poetische evocatie. Men moet met gedichten samen leven, lange tijd als met een vrouw om hun diepste schoonheden te ontdekken en te ondergaan. – Graag had ik meer van U geweten, en ik hoop maar dat U nog eens tijd vind om mij een brief als van ouds te schrijven.

Van mij zal binnenkort proza verschijnen, bij Querido – Adam, en bij Kroonder, Bussum. Later hoop ik dan ook mijn gedichten te kunnen publiceren. Maar ik wacht graag nog verschillende evenemente[n] af. Ik zal sluiten. Ik ben van plan samen met mijn vrouw en ons kind naar Ommen te gaan en ietwat uitterusten. Ietwat, – want geheel is het nog niet mogelijk. Daarvoor is de onrust te diep in ons lichaam gekropen, al die jaren. Want voor ons is sedert 1932 oorlog geweest!
Met de meeste hartelijke groeten ook voor Uw verloofde
verblijf ik steeds,

Uw H. Keilson.

BRIEFWISSELING MET ACHTERBERG

[In het dossier bijgevoegd, met potlood in onbekend handschrift]

Coma.

Toen d'avond aan het water van de vaart
een weerschijn gaf van kobaltblauw en goud,
heeft hij nog lang door 't beslagen glas gestaard
en zei niets toen ze vroeg: "Zeg heb je 't koud?"

795

Wel had hij heel aandachtig naar 't slakkenspoor gekeken
en naar den gouden regen in den tuin naastaan,
maar 't had bij al die dingen wel gekeken
of hij ze langs zich heen liet gaan.

"Dit is 't geluk", had hij waarschijnlijk nog gedacht
bij al die late bloesems aan de struiken,
"maar 't is zoo langzaam als de slakken kruipen

en eens zoo oud als een beslagen vensterglas."
Toen ging het goud en blauw vervalen
en vroeg hij: "Wees eens lief en ga een deken halen".

[rechtsonder met ander potlood: "Febr. 45."]

Dood.

Vliesdun de nacht.
Zie 'k een vogel,
hoor ik een visch
in 't maanzieke water?

Naast mij: gebroken,
het blad van een berk

Ik bevries!!

KEILSON

GROOT NEDERLAND

Doorn 26 – 8 –'41

REDACTIE

Zeer Geachte Heer Keilson,

Dank voor Uw brief. Blijkbaar heeft u nog niet gehoord, dat A's werk verboden is, zoodat ik met mijn essay over hem nog maar even wachten zal. Het is wel jammer, want tijdens het schrijven van een korte bespreking van Osmose in de N.R.C. vielen mij weer allerlei nieuwe gezichtspunten in. De Existentialphilosophie is grootendeel een gesloten boek voor mij, hoewel ik Jaspers⁴⁴ vrij goed ken en van Kierkegaard⁴⁵ een en ander las wat ik voor mijn Kafka-essay⁴⁶ nodig had. Heidegger⁴⁷ vond ik helaas onleesbaar. Intusschen is dit misschien ook gedeeltelijk daaraan toe te schrijven, dat ik niet zooveel tijd en aandacht meer aan vakphilosophische werken kan besteden als een jaar of tien geleden, toen ik veel aan filosofie deed. Achterberg met Kierkegaard, en in het algemeen met iedere mystiek van "Protestantschen" stempel, in verband te brengen lijkt mij inderdaad zeer goed mogelijk.

Hoogachtend,

Uw dw. [S. Vestdijk]

Doorn 28-8-'67

Zeer Geachte Collega⁴⁸,

Tegen het door u bedoelde gebruik van mijn brief heb ik niet het minste bezwaar.

Met vr.gr., hoogachtend, coll.

[S. Vestdijk]

(S. Vestdijk)